

SOSYAL KORUMA EKSENİNDE SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA

Rıdvan KÜÇÜKALİ*

Özlem Bektaş ÖZTAŞKIN**

Öz

Bu çalışmada çocuklarımızın içerisinde yer aldığı toplum, çevre ve aile içerisinde onlara yönelik olumsuz davranışlara karşı ve sosyal yardımlaşma duygusunu geliştirme yönünde alınabilecek tedbirler ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu doğrultuda gerçekleşmesi istenilen, çocuklara yönelik her türlü istismar, şiddet ve duygu sömürücülüğüne dayalı olayları önlenmesini sağlamak, onlara sevgi dolu ve mutlu biçimde gelişimlerini devam ettirebilecekleri bir ortam önerileri sunmaktır. Araştırma nitel yöntemde gerçekleştirilmiş olup, veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmış, elde edilen veriler nitel araştırma yöntemine uygun bir biçimde analiz edilmiştir. Araştırmanın katılımcıları, 2009–2010 döneminde, Erzurum, Merkez Aziziye, Palandöken, Yakutiye ilçelerinde yer alan farklı sosyo-ekonomik çevrelere ait 30 okulda görev yapan 50 yönetici, 50 sosyal bilgiler öğretmeni ve 200 sınıf öğretmenidir. Araştırma sonucunda kısa ve uzun vadede gerçekleştirilmesi gereken sosyal politika önerileri sunulmuştur.

Anahtar sözcükler: yardımlaşma, dayanışma, sosyal koruma

SOCIAL SOLIDARITY AND COOPERATION IN AXIAL OF SOCIAL PROTECTION

Abstract

In this study, it is tried to bring up required measures against negative behaviors that are made towards our children in society, environment and family in which they take place, and to assert necessary measures which must be taken to improve their feelings of social cooperation. In that line, what is wanted to materialize is to provide preventing of every kind of events, directed at them, which depend on exploitation, violence and feeling exploitation and to prepare an environment in which they can carry on their growth in a lovely and happy way. The study was fulfilled with qualitative method, semi-structuralized interview form developed by researchers, was used as a vehicle for datum collection, obtained data were analyzed properly for method of qualitative research. Participants of the research, in spring term 2010, are 50 headmasters, 50 teachers of social studies and 200 teachers of primary school and who work in 30 different schools which belong to different socio-economic environments, in districts of Erzurum that are Central Aziziye, Palandöken and Yakutiye. In result of the research, social politics proposals which must be achieved in short and long term were presented from educational viewpoint.

Keywords: solidarity, cooperation, social protection

* Yrd.Doç.Dr., Atatürk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, kucukali1960@hotmail.com

** Yrd.Doç.Dr., Erzincan Üniversitesi, Refahiye Meslek Yüksekokulu, ozlemteba@hotmail.com

1. Giriş

Bireyin gelişim süreci içinde sosyal grup ortamlarının, özellikle kişilik oluşumunun süregeldiği çocukluk ve ergenlik dönemlerinin özel bir önemi bulunmaktadır. Çünkü insan sosyal bir varlıktır. Aynı zamanda insanın içinde yaşadığı toplumun bir üyesi haline gelmesi onun sosyalleşmesini gerektirmektedir. Sosyalleşme; bireyi, özellikle çocuğu, üyesi bulunduğu grubun adetlerini, standartlarını, gelenek ve göreneklerini, kültürünü kavratmak, benimsetmek ve bu grup ile etkin işbirliği yapar hale gelmesini sağlamaktır. Çocuğun toplumsal olması da bu olayın sonucuna bağlı olarak şekillenmektedir(Öncül, 2000:1072). Tabii ki grubun devamını sağlamak içinde birtakım çabalar sarf etmek önemli bir husustur. Bu devamlılığın sağlanmasında çocukların içerisinde yer aldığı toplum, çevre, aile ve sosyal yardımlaşma duygusunun önemi azımsanmayacak kadar çoktur. Okul yaşına gelen her çocuk, daha önce gelişmesinde ailenin temel belirleyici olduğu benlik duygusunun sınırlanarak özgüveninin gelişeceği, dürtülerin olumlu eylemlere yönlendirilmesinin öğrenilerek, yaratıcı özün etkinliğinin hissedileceği bir döneme girer. Bu bir tür toplumla tanışma, ruhsal ve bedensel gereksinimlerin toplum kurallarına uygun biçimde nasıl sağlanacağını öğrenme dönemidir. Ancak şurası unutulmamalıdır ki; ailenin çocuğun sosyal, duygusal, zihinsel, bedensel ve diğer alanlardaki gelişmeleri üzerindeki etkileri toplumun diğer kurumlarına göre daha baskın ve kalıcıdır(Yılmaz, 2002:7).

Türkiye; sosyal ve ekonomik göstergeler itibariyle tarım ekonomisi ağırlıklı bir yapıdan sanayi ağırlıklı bir ekonomik yapıya, kırsal alan ağırlıklı bir nüfus yapısından kentsel ağırlıklı nüfus yapısına geçiş sürecinde bulunmaktadır. Yaşanan bu süreçler sosyo-ekonomik yapıyı da derinden etkilemekte ve yaşanan olumlu gelişmelerin yanında, bir kısım olumsuz etkiler ortaya çıkabilmektedir. Geçiş sürecinde, kamunun kaynak kısıtlılığı ve halkın tam anlamıyla bilinçlendirilmemesi bir kısım toplumsal sorunlara zamanında müdahaleyi geciktirmektedir. Bu gecikmeler de önemli sosyal sorunları ortaya çıkarmaktadır(Çocuk İşçiliğinin Önlenmesi İçin Zamana Bağlı Politika ve Program Çerçevesi, 2006:10). Ülkemizde de bu sosyal sorunları ortadan kaldıracak kalıcı çözümler üretmeye yönelik çalışmalar yapılmaktadır. Bu çalışmaların en önemlilerinden birisi sosyal riski azaltma projesidir. Bu projenin temel amacını insanların acil ihtiyaçlarının zaman kaybetmeden karşılanması gerekliliği oluşturmaktadır(Şartlı Nakit Transferi El Kitabı, 2001:3). Dikkate alınması gereken husus şudur ki, kişilere sağlanan bu yardım, onları sürekli yardıma bağımlı insan haline getirmek olmamalıdır. Bunun için hazırlanan tüm projelerde yardım edilen insanın yanı sıra, kendisine sürekli destek sağlayacak bir gelir sisteminin de oluşturulması gerekmektedir. Planlamalarda sürekli bekleyen değil katkılarıyla bu dramatik durumdan çıkmaya çalışan insanlar yetiştirmek amaçlanmalıdır.

Ülkemizde eğitim kurumlarının daha çok meslek edindirmeye ve üstelik yalnızca belirli meslekleri özendirmeye yönelik programlar oluşturmalarının ve çocukların çoğu kez, herkesin asla aynı anda birinci olamayacağı bir rekabet ortamına itilmelerinin, çocuktaki kimlik duygusunun toplumsal boyutunun geliştirilmesi açısından olumsuzluk içeren bir durum olduğu söylenebilir. Bu durum büyük olasılıkla çocuğun bencilleşmesine ve toplum içerisinde yalnızlık duygusunu yaşamasına neden olacaktır. Bunun için çocuklar arasında sosyal yardımlaşma duygusunun geliştirilmesi ve sosyal yardımlaşma duygusunun gelişmesine engel olan faktörlerin önlenmesine yönelik tedbirlerin alınması gerekmektedir. Eğitim kurumları ve aileler çocukları bilinçlendirmeli ve onlara sağlıklı bir ortam hazırlamalıdır. Sosyal yardımlaşma, toplumda benzer uğraşlara, amaçlara sahip bireylerin anlamlı bir gurup içinde birleşme ve bu gurubun devamını sağlama yönünde çaba gösterme

eğilimini gerçekleştirmesiyle bireyi olumlu bir vatandaş olma doğrultusunda sosyalleştirmektedir(Budak, 2000: 688).

Eğitimin toplumsal olarak üstlendiği görev, diyalektik bir yapı göstermektedir; eğitim hem yetiştirdiği çocukları ve gençleri içinde yaşayacakları topluma uyan birer şahsiyet olarak yetiştirmek için toplum düzenini ve kültürünü onlara aktarmakta hem de bu çocuklara ve gençlere, toplum yapısını değiştirici, düzeltici ve ileriye götürücü, eleştirici düşüncüyü vermeye çalışmaktadır. Eğitimde bu iki yöne daima dikkat edilmelidir; gençler hem devlet ve toplum için, onların kültür ve kanunlarına uyacak şekilde yetiştirilmeli hem de ileriye yönelik olumlu değişiklikleri yapabilecek güçte olmalıdırlar. Aslında birbirine zıt gibi görünen bu hususlar, daha dikkatlice incelendiğinde, sadece görünürde bir zıtlık olduğu ortaya çıkmaktadır; eğitimde her iki husus ne kadar mükemmel bir şekilde gerçekleştirilirse, zıtlığın o kadar belirsiz bir şekilde ortadan kalktığı görülecektir. Yalnız burada toplumsal ve bireysel ilgi ve ihtiyaçlar çok dikkatli değerlendirilmelidir(Erkal, 1997:123).

Şehirlerdeki nüfusun artması geniş aileden, çekirdek aileye geçişi de birlikte getirmiştir. Bu da günümüzde ergenlerin bir kısmı için çeşitli boyutlarda yetişkin rolünün oluşabilmesi açısından gerekli olan model olma avantajlarının kaybolmasına neden olmuştur. Çünkü çocuğa model olabilecek kişi sayısı azalmıştır(Deniz, 2002:44). Şehirde küçülen aile yeterli bir dayanışma ve rehberlikten mahrum kalmaktadır. Aydınların toplumla ve halkla yabancılaşması, fert ve sosyal gurupların topluma dâhil oldukları şuurunu zaman zaman kaybetmeleri, ekonomik nedenlerin ahlaki değerleri aşındırması, can ve mal güvenliğinin zedelenmesi, hukukun caydırıcı etkisinin azalması, geleneksel yapı ile modern yapının ahenk sağlayamaması, aile üzerindeki olumsuz etkilerin artması, toplumun birer temsilcisi olan bireylerin birbirleriyle olan ilişkilerinin kopmasına veya sınırlandırılmasına neden olmaktadır(Erkal, 1997:259). İnsanlar böylece karşılıklı yardımlaşma yerine, karşılıklı mücadeleyi ön plana çıkartarak birbirlerinin yaşam alanlarını sınırlandırmaya başlamıştır. Özellikle bu mücadelede çocuklar büyük zarar görmektedir. Bu konuda yetkililer ve yetkili kurumların önleyici tedbirleri alması gerekmektedir. Bu bağlamda Rus zoolog Kesler'e göre "Karşılıklı Mücadele Yasası'nın" yanında doğada "Karşılıklı Yardımlaşma Yasası'nın" da bulunduğu; hayatta kalma mücadelesinin başarısı için ve özellikle türlerin tedrici evrimi için karşılıklı yardımlaşmanın çok daha önemli olduğunu ifade etmiştir(Kropotkin, 2001:7). Bu anlamda çocuklar için önemli bir yaşam alanı özelliğine sahip okullar, değişik sporlar ve çeşitli sanatsal uğraşlarla tatlandırılmış, ortak yemek yeme, uyuma, ortak çalışarak üretme, aileden uzakta gereksinimlerini tek başına karşılayabilme ve yardımlaşma duygusunu tatma durumlarının yaşanabileceği, çocuklar için olumlu özdeşim figürleri olabilecek nitelikli öğretmenlerin bulunduğu ve yine çağdaş ölçüler alınarak organize edilmiş yaz-kış kampı uygulamalarının önemli bir alternatif oluşturduğu yerler haline getirilmeli ve bu okulların sayıları artırılarak yaygınlaştırılmalıdır.

Bu yaşam alanlarının seçilmesi esnasında yetişkinlerin, en az okul seçimi kadar, okul dışı faaliyet alanlarının da seçiminde titiz davranmaları gerekmektedir. Çocuklarının okul dışı faaliyetlerini de yine en az okul faaliyeti kadar yakından izlemeleri gerekmektedir. Bunun içindir ki, günümüzde çocuk yetiştirme çok daha kapsamlı ve üzerinde çok daha fazla durulması gereken bir konudur. Anne-babalar çocuklarını yetiştirirken, aynı süreklilikle kendilerini de yetiştirmek zorunda kalmaktadırlar. Aileler öğrenme ve öğretme sürecinde etkili olan çocuğun gelişim alanlarını ve sosyo-ekonomik değişkenleri, bunların çocuk üzerindeki etkilerini iyi bilmek zorundadır. Öğrenme-öğretme sürecini etkileyen çocuğun gelişim alanları, gelişim alanının işaretçisi olan ihtiyaçlar ve geliştirilmesi gereken beceriler

ve çocuğun içinde yaşadığı toplumun sosyo-ekonomik değişkenlerinin sistemli olarak sınıflandırılmasına bağlı olarak gelişmektedir.

Çocuğun gelişim alanları; fiziksel, sosyal, benlik kavramı, bilişsel, kariyer olmak üzere beş grupta toplanmaktadır. Bu gelişim alanlarını etkileyen sosyo-ekonomik değişkenler ise; çocuğun yaşamını geçirdiği yerdeki eğitim düzeyi, sağlık hizmetleri, demografik özellikler, politik etkenler, yasal etkenler, teknolojik ve eğitim seviyeleri olarak sıralanmaktadır(Yüksel, 2003:1).

Öğrencinin tüm duygularını sağlıklı bir biçimde kullanabilmesi, başkalarıyla kolay etkileşime girebilmesi, kendisini daha iyi tanıyabilmesi, daha iyi kararlar verebilmesi, fiziksel, bilişsel, estetik, sosyal ve duygusal açıdan gelişebilmesi önemlidir. Gelişimi de tek yönlü olarak ele alıp incelemek doğru değildir. Tek yönlü gelişim anlayışı, bireyin gelişimi ve kendini gerçekleştirme üzerinde olumsuzluklar yaratabilme endişesi meydana getirdiğinden birey, fiziksel, sosyal, bilişsel, benlik ve kariyer gelişim alanları dikkate alınarak birlikte düşünülmelidir(Yüksel, 2003:1).

1.1. Fiziksel gelişim alanı

Fiziksel gelişim genel olarak bedensel gelişimi ifade eder. Kişinin doğum öncesinden itibaren bedensel yapı olarak geçirmiş olduğu değişikliklerdir. Çocuğun fiziksel gelişimi başarılı bir öğretimi önemli ölçüde etkiler. Çünkü fiziksel olgunlaşma ile öğrenme biriyile ilişkilidir. Bu durum özellikle ilköğretimde belirginleşir. Fiziksel gelişimi yavaş olan çocuklar, yavaş gelişimin sonucu olarak çeşitli zorluklar yaşayabilir. Fiziksel gelişimi olumlu yönde etkileyebilmek amacıyla kazandırılacak davranışlar, çocukları sosyal açıdan geliştirmeye ve daha gerçekçi bireysel hedefler belirlemelerine de yardımcı olur. Araştırmalar fiziksel etkinliklerin kişiler arası ilişkilerin kurulması ve devam ettirilmesinde önemli olduğunu göstermektedir. Bu etkinliklerde çocuklar, grubun ortak amacı doğrultusunda beraber çalışma imkânı bulurlar. Grup içinde arkadaşlıkları gelişir. Arkadaşlıkları geliştikçe sosyalleşme hızlanır(Eggen & Kauchak, 2001:35).

1.2. Benlik kavramı gelişim alanı

Benlik kavramı, fiziksel, sosyal ve akademik yeterliliğimize bilişsel bir değer biçmedir. Benlik saygısı ise, benliğe karşı duyuşsal reaksiyonlarımızdır(Yüksel, 2003:1). Öğrenme bu çerçevede bilişsel olduğu kadar da duyuşsal bir deneyimdir(Marsh & Doel, 2005:89). Benlik kavramının oluşmasında akademik, sosyal ve fiziksel benlikle ilgili geribildirimler önemli bir yer teşkil etmektedir. Eğitim sistemine girdiklerinde, önceki yıllar boyunca edindikleri kişisel deneyimlerine bağlı olarak çocukların hayalleri vardır. Okul, çocuğun hayallerini gerçekleştirebilecek davranışları kazanabileceği ve sürekli gelişim içinde olan kendine, yeteneklerine güvenme-değer verme, kendi kararlarına güvenmeyi öğrenmeyi sağlamalıdır. Kendine, yeteneklerine güvenme-değer verme, kendi kararlarına güvenmeyi öğrenme uzun ve zor bir iştir, ancak başarılı olduğunu örnekleyen yaşantıları ne kadar çoksa kendine güven ve değer verme gelişebilir. Çocuklar kendilerini tanımayı, kendilerine güvenmeyi tek başlarına yapamazlar ve bu konuda yardıma gereksinim duyarlar. Bu yardım bilimsel ve profesyonel düzeyde olmalıdır.(Yüksel, 2003:1).

1.3. Bilişsel gelişim alanı

Bilişsel gelişim, çocukların nasıl düşündüğü ve öğrendiği ile ilgili bir alandır. Rehber öğretmen bu çerçevede çocuklara öğrenme ve öğretmede öğrenme teorilerinin uygulanması, öğretme ve öğrenme stillerinin eşleştirilmesini hususunda detaylı çalışma yapabilme açısından önemli bir fonksiyona sahiptir. İlköğretimde çocukların yaşantılarının çoğu bilişsel gelişim alanına ayrılır. Öğretmenler bu alanının eğitim sürecinde en çok üzerinde durulması gereken boyut olduğuna inanır. Çocuğun çevresiyle etkili iletişim kurması bazı becerilerin kazandırılması ile mümkündür. Bu becerilerden bazıları; düşünme becerilerini etkili kullanma, bilgi işlemeyi etkili yapabilme, daha iyi dinleme, kendi deneyim ve bilgilerini açıklayabilme, kendi düşüncelerini ifade edebilme, geri bildirim verme, karar verme becerileri gibi alanlardır(Yüksel, 2003:1).

Bireyin zihni geliştikçe, bilişsel kaynakların stokunun büyümesi nedeniyle güçlenmektedir(Forman, Minick & Stone, 1993:366) ve bilişsel yapılar, süreçler sosyal ilişkiler bağlamında yapılanmaktadır(Innes, 2004:166). Sosyokültürel varyasyonlar tam olarak içeriğini etkilemese de biliş gelişimini etkilemektedir(Jacobson, Degener & Purcell-Gates, 2003:17). Bu bağlamda zorunlu olan şey şudur ki; öğretmenler çocukların biliş düzeyini de dikkate alarak onların gerçek dünya ile bağlantı kurabilmelerinin yanı sıra onları bu dünyanın içine yerleşmelerine yardım edecek spesifik rehberlik sağlamalıdır(Soares & Wood, 2010:488). Rehberlik kanalıyla çocuklar kendi düşünme süreçleri ile ilgili bilgiyi edinebildikleri takdirde mevcut bilişsel becerilerini kontrol edebileceklerdir(Rolheiser, Bower & Stevahn, 2000:32).

1.4. Kariyer gelişim alanı

Kariyer eğitiminin orta öğretimde başlaması gerektiğine dair bir düşünce olmasına rağmen günümüzde kariyer eğitimine ilköğretimde başlanması gerektiğine dair geniş bir anlayış vardır. Kariyer eğitiminin yeri konusunda çeşitli görüşler bulunmaktadır. Bazıları kariyer eğitim programını müfredattan ayrı bir bölüm olarak düşünmektedir. Diğer bir görüşe göre de kariyer eğitimi programı müfredat programını bütünlüleyici olmalı ve ondan farklı bir bölüm oluşturmamalıdır(Worzbytt & Rourke,1989:262-287). Kariyer gelişimi, boş zaman kullanımı, hobiler, evde çalışma sorumlulukları, çalışmanın değeri, meslekleri tanıma, ekonomi, olumlu çalışma alışkanlıkları, ders konuları ve çalışmayla ilişkisi, mesleki farkındalık, benlik farkındalığı v.b. ile ilgilidir. Bu değişkenlerin gelişimine okuldaki etkinlikler önemli katkılarda bulunmaktadır. Burada önemli olan kariyer gelişim alanının işaretçisi olan ihtiyaçlar ve geliştirilmesi gereken becerilerin gündeme getirilmesi, davranış olarak ele alınması, gündemde tutulması ve ilgili davranışların kazandırılmasını örnekleyen yaşantıların oluşturulmasıdır(Yüksel, 2003:1).

1.5. Sosyal gelişim alanı

Çocuklar, bir grubun katkıda bulunan bir üyesi olabilmek için çeşitli özellik ve davranışlara sahip olmalıdır. Çocukların insanlarla, olumlu ve sağlıklı ilişkiler kurmayı öğrenmeleri istenirse, onlara sosyal olarak kabul edilebilen kişiler arası ilişki becerileri öğretilmeli ve bu konuda pratik yapma imkânı sağlanmalıdır. Çocukların sosyal ortamlarda sağlıklı ve sorumlu davranmaları için bu konuda bilgilendirilmeleri ve kendilerine güvenlerinin geliştirilmesi gereklidir. Kendine güvenme, öğrencinin öğrenme yaşantılarında kendini yetenekli ya da yetenezsiz, hoşlanılabilir ya da itici olarak görmesini sağlayan öğrenme yaşantılarının sayısına bağlıdır. Öğrencinin başarılı olduğunu örnekleyen yaşantıları

ne kadar çoksa, kendine yönelik tutumları da o oranda olumludur(Özyürek, 2001:140). Sosyalleşme, çocukların kendi çevrelerindeki diğer çocuklarla ve yetişkinlerle nasıl iletişim kuracaklarının etkili bir şekilde öğretilmesini içeren zor bir işlemdir. Eğitimde kritik bir faktör olan sosyal gelişim, her çocuğun neyi ne kadar öğrendiğini etkiler. Sosyal gelişimde önemli olan sosyal gelişim alanının işaretçisi olan ihtiyaçlar ve geliştirilmesi gereken becerilerin gündeme getirilmesi, davranış olarak ele alınması, gündemde tutulması ve ilgili davranışların kazandırılmasını örnekleyen yaşantıların oluşturulmasıdır(Yüksel, 2003:1).

Odaklanması gereken ihtiyaçlar:

1-Diğerleriyle birlikte olma ihtiyacı: Çocuklar arkadaş edinme ve arkadaşlarıyla birlikte olma ihtiyacı duyarlar.

2-Ait olma ihtiyacı: Bir gruba ait olma duygusu oldukça rahatlatıcıdır. Çocuklar bu yüzden “Bizim sınıf”, “Bizim okuma grubu”, “Bizim takım” gibi sözcükleri oldukça sık kullanırlar.

3-İş birliği içinde çalışma ihtiyacı: Başarıya ulaşma duygusu, bir grupla çalışarak tatmin edilebilir.

4-Sorumluluğu paylaşma ihtiyacı: Üzerine düşeni yapma, ya da bütünün bir parçasını tamamlama fikri, ilköğretim öğrencisi için oldukça önemlidir. Özellikle sınıfta öğrenciler arasında sorunlar gözleniyorsa her üyenin katkısı ile tamamlanabilecek etkinlikler düzenlenebilir.

5-Sınıfın bir üyesi olarak önemli olduğunu hissetme ihtiyacı: Her çocuk, istedik davranışları fark edildiği ve pekiştirildiği zaman önemli olduğu duygusunu yaşar. Bu da öğrencinin iyi yapabildiği şeylerin görülüp, dikkat edilmesi ile mümkündür(Özyürek, 2001:84).

Geliştirilmesi gereken beceriler:

Çocuğun sosyal olarak sınıfa uyumlu olması isteniyorsa, sosyal gelişimle ilgili ihtiyaçlarının bilinmesinin yanı sıra bazı becerilerin de geliştirilmesi gerekir. Bu beceriler şunlardır(Worzby & O, Rourke, 1989:187):

1-İletişim becerileri: Çocuk etkili bir iletişim için, sosyal becerileri öğrenmelidir. Çocuk sosyal beceri eğitimi ile akranlarına ve diğer insanlara açık ve doğrudan mesaj iletme yaşantılarını öğrenebilir.

2-Paylaşma becerileri: Paylaşmaya istekli çocuklar sınıf içinde daha iyi kabul görürler. Bu beceriler özellikle ilk sınıflarda cesaretlendirilmelidir.

3-Kurallara uyma becerileri: Kurallara uyma becerileri sınıfta düzenli olarak uygulanırsa çocuklar bu alışkanlığı kazanabileceklerdir. Bu beceriyi uygulayan çocukları düzenli olarak pekiştirmek, çocukların bu davranışlara daha fazla ilgi duymasını sağlayacaktır. Kurallara uyma, katı bir biçimde öğrencilerin davranışlarını sınırlandırmak değildir. Okulda kazandırılmaya çalışılan bilişsel, psikomotor ya da duyuşsal davranışların, alışkanlık hâline gelmesini sağlamaktır. (Kuralların kazandırılma sürecinde farkında olunmadan kuralsızlık pekiştirilebilir. Bunun için davranış yönetimi ve sınıf yönetimi başlıklı kitaplar okunmalıdır.)

4-İşbirliği becerileri: Çocukların işbirliği ve yardımlaşma becerilerinin gelişimi için grupla çalışma imkânı oluşturulmalıdır.

5-Hedef belirleme ve karar verme becerileri: Yetişkinler çocukların çok küçük olduklarını ve kendi başlarına karar veremeyeceklerine inanırlar. Gerçekte uygun koşullar sağlandığında çocuklar bu becerileri kazanabilirler. Bu tür etkinliklere katılan öğrenciler kendileri ve sınıf arkadaşlarıyla daha olumlu ve anlamlı bağlar kuracaklardır. Bu tür etkinlikler, akademik konularda birlikte çalışma alışkanlığını kazandırır ve çocuklar arasında günbegün gelişen sosyal etkileşimleri artırır. Görülen istenlik davranışlar üzerinde durulduğunda daha da olumlu alışkanlıklar gözlenir.

Sosyal koruma bireylerin, ailelerin, toplulukların ekonomik risklerini azaltmayı amaçlayan destek, girişim ve müdahaleler içerir(Avato ve diğerleri, 2010). Sosyal koruma ekseninden bu çalışmada çocukların içerisinde yer aldığı toplum, çevre ve aile içerisinde onlara yönelik olumsuz davranışlara karşı gerekli tedbirlerin ortaya konulması ve onlardaki sosyal yardımlaşma duygusunu geliştirme yönünde alınması gerekli tedbirler ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu doğrultuda gerçekleşmesi istenilen, onlara yönelik her türlü istismar, şiddet ve duygu sömürücülüğüne dayalı olaylarının önlenmesini sağlamak, onlara sevgi dolu ve mutlu biçimde gelişimlerini devam ettirebilecekleri bir ortam önerileri sunmaktır.

Araştırma kapsamında şu sorular cevaplanmaya çalışılacaktır;

1.Sosyal koruma ekseninde çocukların sosyalleşmesini etkileyen faktörler nelerdir?

2.Çocuklara sosyal koruma çerçevesinde kazandırılması hedeflenen “sosyal yardımlaşma ve dayanışma” duygusunu etkileyen faktörler nelerdir?

3.Çocukların içerisinde yer aldığı toplum, çevre ve aile içerisinde onlara yönelik olumsuz davranışlara karşı gerekli tedbirlerin ortaya konulması için çözüm önerisinde takip edilmesi gereken stratejiler, kısa ve orta vadede takip edilmesi gereken sosyal politikalar neler olmalıdır?

2. Yöntem

Araştırma nitel yöntemde gerçekleştirilmiş olup, veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmış, elde edilen veriler nitel araştırma yöntemine uygun bir biçimde analiz edilmiştir.

2.1. Katılımcılar

Araştırmanın katılımcıları, 2009–2010 döneminde, Erzurum Merkez Aziziye, Palandöken, Yakutiye ilçelerinde yer alan farklı sosyo-ekonomik çevrelere ait 30 okulda görev yapan 50 yönetici, 50 sosyal bilgiler öğretmeni, 200 sınıf öğretmeni olmak üzere toplam 300 kişidir.

Araştırmaya katılan yöneticilerin; %8’i kadın, %92’si erkektir, Sınıf öğretmenlerinin %57’si kadın, %33’ü erkektir. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin %38’i kadın, %62’si erkektir.

Araştırmaya katılan yönetici ve öğretmenlerin hizmet yıllarına göre; 1–5 yıl arası %20, 6–10 yıl arası %25, 11–15 yıl arası %25, 16–20 yıl arası %20, 20 yıl üstü ise %10’dur.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin yaşları ise; 20–30 arası %27, 30–40 arası %33, 40–50 arası %24, 50 üstü ise %16’dır.

2.2. Veri kaynakları

Bu çalışmada veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Bu araştırmanın verileri açık-uçlu sorulardan oluşan bir anket vasıtasıyla elde edilmiştir. Anketteki açık-uçlu sorular, araştırmanın üç alt problemine ilişkin bilgileri toplamaya yönelik olarak hazırlanmıştır. Ankette, ayrıca, katılımcıların demografik özellikleriyle ilgili bilgileri toplamaya yönelik bazı kapalı-uçlu sorulara da yer verilmiştir. Anket formu oluşturulurken birinci aşamada konuyla ilgili İngilizce ve Türkçe literatür incelenmiş, ikinci aşamada öğretmen ön görüşmelerinden yararlanılmıştır. Oluşturulan sorular ile hazırlanan ilk form örnekleme uygun bir alt gruba uygulanmıştır. Elde edilen sonuçlar uzman kişilere sunularak görüşleri alınmıştır. Uzman kişilerin görüşlerine göre anket formundaki bazı sorular çıkarılmış, bazı sorular ise yeniden düzenlenerek form oluşturulmuştur. Üçüncü aşamada toplanan bilgiler ışığında ankette özellikle yer alabilecek açık uçlu sorular ve maddeler tespit edilmiştir.

Anket iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde demografik özellikler, ikinci bölümde çocuklarında içerisinde yer aldığı toplum, çevre ve ailede onlara yönelik olumsuz davranışların önlenmesine karşı alınacak tedbirlerin artırılması ve çocuklardaki sosyal yardımlaşma ve dayanışma duygusunun korunması ile ilgili araştırmanın amacına uygun olarak belirlenen konulardaki görüşlerini tespit etmeye yönelik açık uçlu sorular yer almıştır. Öğretmenler anketteki soruları yaklaşık 40 dakikalık sürede tamamlamışlardır. Anket formundan elde edilen veriler analiz edilmiş, cevaplar benzerliklerine göre gruplandırılarak farklı boyutlar içerisinde yorumlanmıştır.

2.3. Veri analizi

Toplanan verilerin çözümlenmesine geçilmeden önce, anketler tek tek incelenmiş, eksik ve hatalı doldurulan 36 anket geçersiz sayılarak değerlendirmeye alınmamıştır. Böylece değerlendirme 300 anket üzerinden yapılmıştır. Analizlerde formun açık ve kapalı uçlu sorular bölümünde frekans (f) ve yüzde (%) hesaplamaları yapılmıştır. Öğretmenlerin ilgili görüşlerinin alındığı anketin ikinci bölümünden elde edilen veriler araştırmacı tarafından ayrı ayrı incelenmiştir. Öğretmenlerin her soruya verdikleri cevaplar tek tek yazılmış, daha sonra benzer cevaplar gruplandırılmıştır. Öğretmenler bazı sorularda birden fazla cevap vermiş, bazı sorularda hiç cevap vermemiş, bazı sorularda ise soru ile ilgisi olmayan cevaplar vermişlerdir. Ortak cevaplar karşılaştırılmış ve yorumlanmıştır.

3. Bulgular ve Yorum

Sosyal sorunların ortadan kaldırılmasında öncelikli olarak kimlerin eğitilmesi gerekmektedir? Sorusuna deneklerin %67'si anneler olmalıdır cevabı verilmiştir. Neden anneler diye sorulduğunda ise şu cevapla ağırlıklı olarak karşılaşılmıştır. *“İyi yetişmiş anne çocuğunu da iyi yetiştirecektir”*. Bu çalışmamızı destekler bir çalışmada UNICEF tarafından yapılmıştır. Bu çalışmada *“Bir toplum annelerin eğitimini sağlayabiliyorsa, o zaman bu annelerin çocukları daha sağlıklı olacaktır”* ifadesi yer almıştır(2004:11-13).

Çocuklara sosyal yardım nasıl yapılmalıdır? Sorusuna %61 oranında kişilere aynı ve nakdi yardımın yanı sıra onların kendi gelirlerini elde edebilecekleri projelerin oluşturulması ifadesi çoğunluk olarak ön plana çıkartılmıştır. Bu çerçevede de ülkemizde korunmaya muhtaç oldukları tespit edilerek haklarında koruma kararı çıkarılmış çocuklar ya da korunma kararı olmamakla birlikte maddi sorunla karşılaşarak eğitimi devam ettiremeyecek durumda düşen ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerine aynı ve nakdi yardım

yapılmaktadır(Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Ayni ve Nakdi Yardım Yönetmeliği, 2010). Nitekim ayni yardım çalışmalarından birisi olarak 2001 finansal krizi sonrasında yoksulluğun görünür niteliğinin azaltılması çalışmaları kapsamında Fona aktarılan kaynaklardan 1 milyon 50 bin aileye okula giden çocuklarının eğitim harcamalarını karşılayabilmeleri için çocuk başına 50 milyon TL. ödeme yapılmıştır(Gürses, 2007:67).

Çocuklar içinde yaşadıkları alanda ne kadar korunmaktadırlar? Sorusuna da verilen cevap %83 oranında “çok az” şeklinde olmuştur. Bu durumun gerekçesi olarak çıkartılan kanunlar ve yasalara rağmen yeterli denetimin yapılmamasının bu şartların oluşmasında etken olduğu ifade edilmiştir. Bu araştırmamıza destek olması için yapmış olduğumuz bir diğer çalışmada, 18 yaşından küçük çocuklara satılması yasak olan bazı ürünlerin (Bu ürünlerden burada sadece sigara, ballı, tiner ve alkollü içeceklerle ilgili satış araştırması yapılmıştır.) satış izni olmayan kişi ve kişilerce satılmakta olduğu görülmüştür. Özellikle bunların içerisinde satma izninin Ticaret Bakanlığının izin verdiği kurumlarca satılması gereken ballı ve tiner gibi ürünlerin sokaklarda tablacı adı verilen kişi ve kişilerce satıldığı tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra halen eski tip, üretimi yasaklanmasına rağmen bazı yapıştırıcı ürünlerin kırtasiyecilerde satılmaya devam ettiği gözlenmiştir. Bu tür yapıştırıcıların çocuklarda uzun süreli etkili olan alışkanlıklar oluşturduğu bilinen bir durumdur. Bütün bunların yanı sıra sokak çocukları, zorla çalıştırılan çocuklar ve çalışan çocuklarla ilgili yasaların yeterince çıkmaması, çıkan yasaların ise iyi denetlenmemesi nedeniyle çocuklar zarar görmektedir. UNICEF’in yaptığı bir araştırmaya göre; sosyal ve ekonomik risklerin çocuklar üzerindeki olumsuz etkilerinden kaçınmak, azaltmak veya hafifletmek çocukların yaşamları doğrudan etkilemektedir(2009)

Eğitim kurumları dışında çocuklara yönelik etkinlik alanları yeterli midir? Sorusuna ise %91 oranında hayır cevabı alınmıştır. Bu çalışmamızı desteklemesi açısından yaptığımız çalışmalarda çocukların ders dışı etkinliklerinin yeterince sağlanıp sağlanmadığı ve bu etkinliklerin yapıldığı ortamların yeterince oluşturulup oluşturulmadığına yönelik olmuştur. Bu çalışma sonunda devlet kurumlarının ve çok az sayıdaki sivil örgütlerin bu etkinlikleri desteklediğini ve bu etkinlik alanlarının oluşmasına katkı sağladığı tespit edilmiştir. Böylece bu anlamdaki sorumluluk ve misyon okullara yüklenmektedir. Eğer okulda çocuğu çekemezse yani ona cazip imkânlar sunulmadığı takdirde çocuk sokakların inisiyatifine bırakılmak durumunda kalmaktadır.

Aileler çocuklarının gelişim süreçlerini bilip onları sağlıklı bir şekilde takip edebilmekte midir? Sorusuna da %61 yeterince edilmediği cevabı verilmiştir. Genel olarak hızla gelişen toplumlarda anne ve babaların eskiye göre daha dikkatli ve bilinçli bir şekilde çocuklarını takip ettikleri görülmesine rağmen bu çabaların yeterli olduğunu da söylemek mümkün görünmemektedir. Özellikle kırsal alanlarda ve eğitim oranının düşük olduğu bölgelerde daha yetersizdir. Bunun için devletin bu bölgelerde anne, baba tutumlarına ve davranışlarına yönelik eğitim faaliyetlerini artırılması gerekmektedir.

Aileler çocuklarının gelişim süreçlerinde onlara yardımcı olmak açısından gerekli olan zamanı ayırabiliyorlar mı? Sorusuna %72 yeterince ayrılmadığı şeklinde cevap verilmiştir. Özellikle çalışan ailelerin çocuklarına yönelik çalışmalarda birçok problem ele alınmıştır(Yavuzer, 2005:60-62). Anne, baba ve çocukla ilgili problemlerin yanı sıra çalışan ailelerin çalışma saatleri içerisinde çocuklarını bırakabilecekleri kişi ve kişilerle ilgili problemlerini de unutmamak gerekir(Yeşilyaprak, 2004:127-133).

Çocukların sosyal gelişmelerine yönelik etkinlik faaliyetleri ve duyuruları gereğince yapılmakta mıdır ve aileler bu duyuruları dikkate alıyorlar mı? Sorusuna da cevap olarak %67 yeterli değil şeklinde cevap verilmiştir. Bunun için; gerek basın kuruluşları, belediyeler ve ilgili eğitim kurumları ortak bir birim kurarak bu tür etkinlikleri ortak bir bültenle haftalık, aylık ve dönemlik olmak üzere ailelere duyurulmalıdır.

Çocuklarda sosyal yardımlaşma duygusunun geliştirilmesinde etkin olan kişiler olabilir? Sorusuna %30 anne, %20 öğretmenler, %20 baba, %16 Devlet kurumları, %8 Sivil Toplum Örgütleri, %6 diğerleri olabilir cevabı verilmiştir. Diğerleri cevapları arasında sanatsal etkinliklerin rol oynadığı vurgulanmıştır. Bu cevapları destekler mahiyette Eskioğlu'nun yaptığı araştırmaya göre; “*özellikle kendisini en iyi ifade edebileceği müziksel etkinlik türünde gurupla çalışması kuşkusuz onun sosyalleşmesinde çok önemli bir yere sahiptir*”(Eskioğlu, 2003:116-123)”. Anne, baba ve çevrenin çocuklar üzerindeki etkileri daha önceki çalışmalara konu olmuştur(Deniz, 200:41-52).

Çocuklarda sosyal yardımlaşma duygusunu artırmaya yönelik alınacak tedbirler neler olmalıdır? Sorusuna %32 Mutlu biçimde gelişmelerini artıracak ortamlar oluşturulmalı, %38 sosyo-ekonomik değişkenlerin etkisi azaltılmalı, %17 okul dışı etkinlik alanlarının düzenlenmesi, %13 farklı etkenlere ilişkin cevaplar verilmiştir.

Şehirlerde mi yoksa kırsal alanlarda mı sosyal yardımlaşma duygusu daha gelişmiştir? Sorusuna %57 oranında kırsal alan cevabı verilmiştir.

Çocukların sosyal yardımlaşma duygusunu olumsuz yönde etkileyen faktörler nelerdir? Sorusuna ise %25 Güven duygusunun zedelenmesi,%65 Fiziksel şiddet, Duygu sömürücülüğü ve %10 diğerleri cevapları verilmiştir. Burada özellikle duygu sömürücülüğünün nedenlerine yönelik yaptığımız çalışmalarda(Not: Diğer faktörlerden bu faktörün daha az çalışılmasından dolayı bu faktör tercih edilmiştir)insanların duygularını sömürmeye yönelik dilencilik faaliyetlerinin çocukların sosyal yardımlaşma duygularını olumsuz şekilde etkilediği tespit edilmiştir. Nitekim medyada çıkan haberler doğrultusunda çocuklar bu faaliyetlerden önemli derecede etkilenmektedirler.

Antalya Büyükşehir Belediyesince yapılan dilencilere yönelik operasyonunda, bir dilencinin kucağındaki 20 günlük bebeğin bezinde 34 milyon para çıkmıştır(Antalya Büyükşehir Belediyesi Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı, 2004). İstanbul Büyükşehir Belediyesinin 2006 yılında yapmış olduğu operasyonlarda 4671'i bayan, 1768'i erkek ve 1525'i çocuk olmak üzere 7964 dilenci yakalanmıştır(İstanbul Büyükşehir Belediyesi Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı, 2007:1) Burada dikkat çekici durum genelde dilencilikte kadınlar ve çocukların sayılarının fazlalığıdır. Bu durum duygu sömürücülüğüne daha müsait olan kadınlar ve çocukların bu işte çalışmakta veya çalıştırılmakta olduğunu göstermektedir. Bir başka dikkat çekici husus ise, dilencilik yapıldığı; cami, kilise, türbe ve mezarlık gibi dini mekânlar ile anayollar, cadde, meydan, bulvar ve hastaneler gibi halkın yoğun bulunduğu ve duygu sömürüsüne açık yerlerde çalışıyor olmalarıdır.

4. Sonuç

Sosyal yaşam ve sosyal yaşama dair bilgi, tutum ve davranış kazanımında toplum, aile ve okul önemli etkenlerdir. Çocukların gelişim alanlarıyla ilgili, davranışların kazanılmasına özellikle okuldaki etkinlikler önemli katkılarda bulunmaktadır. Burada önemli olan ilgili gelişim alanının işaretçisi olan ihtiyaçlar ve geliştirilmesi gereken becerilerin gündeme getirilmesi, gündemde tutulması, davranış olarak ele alınması ve ilgili davranışların kazandırılmasını örnekleyen yaşantıların oluşturulmasıdır. Rehber öğretmen, yapacağı planlarda ve etkinliklerde adı geçen gelişim alanları, gelişim alanlarının işaretçisi olan ihtiyaçlar ve geliştirilmesi gereken beceriler; fiziksel, bilişsel, estetik, sosyal ve duygusal açıdan tüm duygularını sağlıklı bir biçimde kullanabilmesi, başkalarıyla kolay etkileşime girebilmesi ve kendisini daha iyi tanıyabilmesine çaba göstermelidir. Bunların yanı sıra çocukların gelişimlerinde etkili olan sosyal yaşam alanları gözden geçirilmeli, bu alan içerisinde, çocukları korumaya yönelik kapsamlı araştırmalar yapılmalı ve bu araştırmaların sonuçları ışığında bu yaşam alanları yeniden düzenlenmelidir. Yetkililerce alınan kararların uygulanıp uygulanmadığı ilgili deneticiler tarafından kontrolü sağlanmalıdır. Çocuk yetiştiren yetişkinlerin de kendisini geliştirmesi ve çocuklardaki değişime hazırlıklı olmaları ve uzun süre kendilerine bağımlı yaşayan çocukların bağımsızlıklarını kazanmış bir birey olarak toplum içerisinde yaşayabilmeye hazırlanmaları gerekmektedir.

Sosyal iyileştirme mevcut sosyal yapı açısından zorunludur ve ihtiyaç duyulmadığı sürece uygulanmayabilir. Fakat her şeye rağmen çocukları korumaya yönelik sosyal politikaların devamlılığı esas alınmalıdır. Sosyal politikaların devamlılığı sayesinde sosyal gelişimi olumsuz etkileyen faktörlerin azaltılabilmesi mümkün olabilecektir. Gelecek nesillerin daha mutlu, daha huzurlu ve birbirleriyle bu dünyayı saygılı bir şekilde paylaşan insanlar olmaları için olumsuz bedeller ödenmemesi, sosyal politikaların finansmanın çözümüne yönelik tedbirlerin alınmasıyla mümkün olabilecektir. Çözüm önerisinde bu düşüncelerden yola çıkılarak takip edilmesi gereken stratejiler kısa ve orta vadede takip edilmesi gereken sosyal politikalar, uzun vadede takip edilmesi gereken sosyal politikalar ve stratejik esaslar olmak üzere iki şekilde ele alınabilir;

1- Kısa ve orta vadede takip edilmesi gereken sosyal politikalar: Sosyal yardımlaşmayı olumsuz etkileyen etkenlerin sonuçlarına karşı, sosyal devletin ve ailenin önlem alması, istismar, şiddet ve duygu sömürsüne maruz bırakılan çocuklara yönelik sosyal politikalarda eşgüdümlülük, çocukların sömürü aracı olarak kullanılmaması için uygulanan şiddete karşı sosyal politikaların eğitim ve güvenlik politikalarıyla desteklenmesi, duyguları sömürmeye yönelik zorlaştırıcı engellerin konulması gibi sosyal politikalar kısa vade de gerçekleştirilebilecek politikalardır.

2- Uzun vadede takip edilmesi gereken sosyal politikalar ve stratejik esaslar: İstismar, şiddet ve duygu sömürücülüğüne karşı ulusal bir hareket planı yapmak, uygulamak ve gözlemek, istismara, şiddete ve duygu sömürsüne maruz bırakılmış çocuklara yönelik veri toplama kapasitesini geliştirmek, çocukların sömürü aracı olarak kullanılmasının nedenleri, sonuçları ve önlenmesi konusundaki araştırmaları desteklemek ve öncelikleri belirlemek, bu konudaki tepkilerin güçlendirilmesi, sosyal ve eğitim politikalarının birleştirilmesi, çocukların sömürü aracı olarak kullanılmaması için uygulanan şiddeti önleme konusunda bilgi transferinin ve işbirliğinin artırılması, insan haklarını korumak için uluslararası anlaşmalar, kanunlar ve diğer mekanizmaların takibi ve tanıtımı, bu konudaki

pratik ve uluslararası alanda kabul görmüş önlemlerin araştırılması gibi stratejik esaslar uzun vadede gerçekleştirilebilecek politikalardır.

Çocukları içinde yaşanan toplumda sağlıklı bireyler olarak yetiştirerek yarının her yönden sağlıklı vatandaşları haline getirebilmek için tek taraflı ve büyüklere sömürü düzenini sağlayan anlayıştan vazgeçilmesi gerekmektedir. Aileye ve aile bireylerine eşit ilgi gösterilmeli, aile bireylerinin gelişim dönemlerine uygun davranışlarda bulunulmalı, özellikle anne ve babalar bu konuda bilgilendirilmeli ve aile içinde korunması gereken çocukların psikolojisi iyi tahlil edilmelidir. Sosyal sorumluluk anlayışı gereği; istismar, şiddet ve duygu sömürücülüğünün talep yönünü oluşturan insanların insani duruşları sorgulanmalı ve bunun eğitimle bağdaşmayacağı uygun ortam ve koşullar sağlanarak izahı yapılabilir. Sosyal politikaların yaygınlığı ve gelişmişliği, sosyal yardımlaşmayı artıracak gibi, istismar, şiddet ve duygu sömürücülüğünün devam etmesine imkân oluşturan süreçlerin ve etkenlerin azaltılmasını sağlayacaktır.

Çocuklarda sosyal koruma ekseninde yer alan sosyal yardımlaşma ve dayanışma duygusunun kazandırılması açısından şu sonuçları özetlemek mümkündür;

- ✓ Çocukların sosyalleşebilmeleri ve eğitimlerinde anne ve babaların çocuklarıyla ilgilenebilecekleri yeterli zamana sahip olmamaları ve ilgi eksikliği önemli problemler ortaya çıkarmaktadır.
- ✓ Anne ve babaların çocukların gelişim süreçlerini yeterince takip etmedikleri görülmektedir ve bu konuda eğitilmeleri gerekmektedir.
- ✓ Çocukları kötü alışkanlıklar kazanmalarına sebep olabilecek yasaların daha özenle hazırlanması ve çıkan yasaların denetimlerinin artırılması gerekmektedir. Yeterli denetimin yapılmaması çocukları suça iten şartları ister istemez oluşturmaktadır.
- ✓ Çocuklara yönelik etkinliklerin yeterince yapılmadığı ve etkinlik alanlarının oluşturulmadığı, yapılan etkinliklerin yeterince duyurulmadığı belirlenmiştir.
- ✓ Köyden şehre gelenler için doğan uyum boşluğunun ve yalnızlaşmanın giderilmesi gereklidir.
- ✓ Çocukların sosyal yardımlaşma duygusunu etkileyen faktörlere ait çalışmaların artırılması gerekmektedir.
- ✓ Çocukların içerisinde yaşadıkları alanda korunmalarına yönelik kanun ve yasaların sayısının, bunun yanı sıra çıkarılan yasaların uygulanması ile ilgili denetimlerin artırılması gerekmektedir.

Kaynakça

Antalya Büyükşehir Belediyesi Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı,
http://www.antalya.bel.tr/tr/bel_calismalar/birim.cfm?birimId=25 05.11.2004.

AVATO, J. Koettl, J., & Sabates-Wheeler, R. (2010). Social security regimes, global estimates, and good practices: the status of social protection for international migrants, *World Development*, 38(4):455–466.

BUDAK, Selçuk (2000). *Psikoloji sözlüğü*, Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.

Çocuk İşçiliğinin Önlenmesi İçin Zamana Bağlı Politika ve Program Çerçevesi(2006). *Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Çalışma Genel Müdürlüğü Çalışan Çocuklar Bölümü*, Ankara.

DENİZ, Engin (2002). *Ergenlik çağı sosyal ilişkileri*, Edt: Murat Sümbül, Eğitime Yeni Bakışlar 1, Ankara: Mikro Yayınları.

Dünya Çocuklarının Durumu Kız Çocukları, Eğitim ve Kalkınma(2004). *Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu UNICEF*.
http://www.unicef.org/turkey/sy9/_cr22.html - 28k.05.05.2010

EGGEN, Paul D., & Kauchak, Donald P. (2001). *Educational psychology*, Ohio: Merrill Prentice Hall.

ERKAL, Mustafa E. (1997). *Sosyoloji (toplum bilim)*, İstanbul: Der Yayınları.

ESKİOĞLU, İtir (2003). Müzik eğitiminin çocuk üzerindeki etkileri, *Cumhuriyetimizin 80 inci yılında Müzik Sempozyumu*, 30–31 Ekim, İnönü Üniversitesi, Malatya, Bildiriler.

FORMAN, Ellice A., Minick, Norris, & Stone, C. Addison(1993). *Contexts for learning: sociocultural dynamics in children's development*, New York: Oxford University Press, Inc.

GÜRSES, Didem (2007). Türkiyede yoksulluk ve yoksullukla mücadele politikaları, *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1), 59-74.

INNES, Robert .B. (2004). *Reconstructing: undergraduate education, using learning science to design effective courses*, Mahwah, New Jersey London: Lawrence Erlbaum Associates Publishers.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı,
[www.ibb.gov.tr/tr-TR/Kurumsal/Birimler/Cevre KorumaDB/Pages/Anasayfa.asp](http://www.ibb.gov.tr/tr-TR/Kurumsal/Birimler/Cevre_KorumaDB/Pages/Anasayfa.asp) 09–12–2007.

JACOPSON, Eric, Degener, Sophie & Purcell-Gates, Victorie (2003), *Creating authentic materials and activities for the adult literacy classroom: a handbook for practitioners*, NCSALL, National Center for the Study of Adult Learning and Literacy. O N

KROPOTKİN, Pyotr. (2001). *Karşılıklı yardımlaşma*, Çev. Işık Ergüden, Deniz. Güneri, İstanbul: Kaos Yayınları.

MARSH, Peter & Doel, Mark(2001). *The task-centered book*, Rutledge, London and New York: Taylor&Francis Group.

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 29 Mart – Nisan 2012

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası
Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZİSTAN
<http://www.akademikbakis.org>

ÖNCÜL, Remzi (2000). *Eğitim ve eğitim bilimleri sözlüğü*, İstanbul:Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları,

ÖZYÜREK, Mehmet (2001). *Sınıf yönetimi*, Ankara: Karatepe yayınları.

ROLHEİSER, Carol, Bower, Barbara & Stevahn, Laurie (2000). *The portfolio organizer: succeeding with portfolios in your classroom*, Association for Supervision and Curriculum Development Alexandria, Virginia USA.

SOARES, Lina Bell & Wood, Karen (2010). A critical literacy perspective for teaching and learning social studies. *The Reading Teacher*, 63(6), 486–494.

Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Ayni ve Nakdi Yardım Yönetmeliği, www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/20274.html 05.05.2010.

Şartlı Nakit Transferi El Kitabı (2001), Sosyal yardımlaşma ve dayanışmayı teşvik fonu, Ankara.

WORZBYT, J.C., & O'Rourke, K. (1989). *Elementary school counseling, a blueprint for today and tomorrow*, west kilgore avenue, Accelerated Development Inc.

YAVUZER, Haluk (2005). *Ana- baba ve çocuk*, İstanbul: Remzi Kitabevi.

YEŞİLYAPRAK, Binnur (2004). *Çalışan anne ve çocuk*, İstanbul:Morpa Kültür Yayınları.

YILMAZ, Hasan (2002). *Ailede çocuğu kötü eğitmenin yolları*, Editör: Murat Sümbül, Eğitime Yeni Bakışlar 1, Ankara: Mikro Yayınları.

YÜKSEL, Galip (2003). İlköğretim öğrencilerinin gelişim alanları, gelişim alanlarının işaretçisi olan ihtiyaçlar ve geliştirilmesi gereken beceriler: bu süreçte rehber öğretmenin işlevleri: kurumsal bir inceleme, *Milli Eğitim Dergisi*, Ankara, Sayı 159, Yaz